

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีการกิจหลัก 4 ประการ คือ การสอน (การผลิตบัณฑิต) การวิจัย การบริการชุมชน และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และในฐานะที่เป็นสถาบันทางวิชาการชั้นสูง มีจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์ จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ จึงเน้นที่การวิจัยค้นคว้าเป็นพิเศษ เพื่อทำหน้าที่บุกเบิกแสวงหาความรู้ใหม่ และพัฒนาผู้นำทางวิชาการ สร้างสรรค์ความเป็นเลิศทางวิชาการ อันเป็นอุดมคติของสถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะ มหาวิทยาลัย (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2530) แอสติน (Astin, 1980) กล่าวว่า การสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการนั้นก็คือการพัฒนาความสามารถพิเศษของนิสิตนักศึกษาและคณาจารย์นั่นเอง (excellence as the development of human talent) ตามกรอบการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 กล่าวว่า การอุดมศึกษา (ระดับปริญญาตรี) เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถในสาขาต่างๆในระดับสูง โดยเฉพาะการประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ การริเริ่ม การพัฒนาทั้งวิชาการและวิชาชีพ การสร้างสรรค์และ เผยแพร่ความรู้ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมรวมทั้งการส่งเสริมบทบาทในประชาคมโลก

จากการอภิปรายเรื่องมหาวิทยาลัยในอนาคต : บทบาทในการสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ ยังได้กำหนดหน้าที่ของมหาวิทยาลัยที่จะมุ่งไปในทาง

1. ผลิตบัณฑิต เพื่อรองรับทิศทางการพัฒนาประเทศ
2. ผลิตความรู้ ประยุกต์ความรู้ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม
3. ใช้องค์ความรู้ที่มีอยู่ในทางสร้างสำนึก และ ชี้นำสังคม
4. เป็นเครื่องมือของรัฐในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (เกษม

วิเศษชัย, 2534)

เพื่อให้มหาวิทยาลัย เป็นที่ฝึกฝนปัญญาชนยุคใหม่ ที่มีความสำคัญต่อกระบวนการปฏิรูปทางสังคมและวัฒนธรรม บทบาทที่สำคัญของมหาวิทยาลัย อาจสรุปได้ 3 ประการ คือ

1. เป็นสื่อสร้างค่านิยมมาใหม่ทางสังคมให้แก่บัณฑิตนักศึกษา
2. เป็นที่ให้อุดมการณ์อันแท้จริงแก่บัณฑิตนักศึกษา
3. เป็นที่ช่วยสร้างความคิดคำนึง เป็นของตนเองแก่บัณฑิตนักศึกษา

ส่วนบทบาทของบัณฑิตนักศึกษานระดับมหาวิทยาลัยนั้น สามารถจะพิจารณาได้จากการกำหนดลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของแต่ละมหาวิทยาลัย กรณียของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ พิจารณาได้จากปฏิธานของมหาวิทยาลัยคือ

1. มีความรู้ เพื่อความเจริญของบุคคลและสังคม
2. มีคุณธรรม 9 ประการ คือ รู้จักตนเอง ใฝ่รู้อยู่เสมอ (คือมีความอยากรู้)

มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รอบคอบ ใฝ่ตรวจสอบ รับผิดชอบ เห็นการณ์ไกล มีศีลธรรมและเสียสละ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม (ชัยพร วิชชาวุธ, 2528)

มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ได้กำหนดคุณสมบัติของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. มีความรู้ความสามารถในวิชาการและวิชาชีพและใฝ่รู้เสมอ
2. มีคุณธรรมและจริยธรรม คือมีความกตัญญูกตเวที ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด

อดทน เสียสละ เพื่อส่วนรวม ลดละ เลิกอบายมุข เป็นต้น

3. มีทักษะในสังคมและการทำงาน คือมีมนุษยสัมพันธ์ มีกิริยามารยาทงดงามและมีความรับผิดชอบ

4. มีทักษะในการรักษาสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิต

บ้าย อิงภากรณ์ (2514) ได้กล่าวถึงปรัชญาของการเรียนในมหาวิทยาลัย โดยร่างวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการ

1. ส่งเสริมให้บัณฑิตเป็นคนดี มีธรรมะ ใช้วิชาความรู้เป็นประโยชน์แก่สังคม
2. ส่งเสริมให้บัณฑิตเป็นปัญญาชน มีศิลปวิทยาพื้นฐานกว้างขวางพอสมควร มีความ

คิดอ่านกว้างขวางชอบด้วยเหตุผล

3. ส่งเสริมให้บัณฑิตสามารถใช้วิชาชีพออกไปประกอบสัมมาอาชีพได้ และเป็นประโยชน์ตามความต้องการของสังคม

แม้ว่าแต่ละมหาวิทยาลัยจะกำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์แตกต่างกันบ้าง แต่โดยสรุปแล้วอาจกล่าวได้ว่า บทบาทของนิสิตนักศึกษานามมหาวิทยาลัย คือ การศึกษาหาความรู้ ทั้งวิชาการและวิชาชีพ เพื่อสำเร็จไปประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นประการสำคัญ บทบาทอื่น ๆ ได้แก่ การแสดงออกทางความคิดเห็น หรือการมีส่วนร่วมในการช่วยแก้ไขปัญหาของสังคม ตามความรู้ที่ได้เรียนมานั้นเป็นบทบาทของนิสิตนักศึกษา โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทยหรือในประเทศด้อยพัฒนาทั่วโลก ปรากฏว่าผู้นำทางการเมือง ชาตินิยมในประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่มาจากผู้นำนิสิต นักศึกษานามมหาวิทยาลัยต่างๆ เกือบทั้งสิ้น

บทบาทของนิสิตนักศึกษาทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม ปรากฏว่าในช่วงทศวรรษที่ 1960 นิสิตนักศึกษาทั่วโลกได้เข้ามามีบทบาทสูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา เป็นยุคที่รุนแรงที่สุดของประวัติศาสตร์กิจกรรมทางการเมืองของนักศึกษาอเมริกัน ตัวอย่างเช่น นักศึกษาผิวขาวได้ทำการประท้วงกรณการจัดห้องรับประทานอาหารที่แบ่งแยกนักศึกษาตามผิว ในเหตุการณ์นี้ นักศึกษาผิวขาวได้เข้าร่วมประท้วงเพื่อสิทธิมนุษยชนด้วย ใน การนี้ มีนักศึกษามาจากทางเหนือในนามของ SNCE (Student Non-Violent Coordinating Committee) หรือกลุ่มนักศึกษาเพื่อความไม่รุนแรง และกลุ่ม CORE (Congress of Racial Equality) หรือสภาเพื่อความเสมอภาคในชาติ การร่วมรณรงค์และทัศนคติคัดค้านรัฐบาลและผู้มีอำนาจได้แผ่ขยายกว้างขวางออกไป จนราวปี ค.ศ. 1967-1968 คาดว่ามีนักศึกษาประมาณถึงร้อยละ 10 ของจำนวนนักศึกษาทั้งสิ้นที่พร้อมทำการต่อต้าน (ประกอบ คูปรัดน์, 2525) การเคลื่อนไหวทางด้านการเมืองและสังคมของนิสิตนักศึกษา (student movement) จึงเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นสูงมากในช่วงดังกล่าว สาเหตุอาจเนื่องมาจาก

1. วัย กล่าวคือ นิสิตนักศึกษาอยู่ในช่วงอายุ 17-23 ปี มีลักษณะของความเป็นทั้งวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ โดยแท้จริงแล้ว นิสิตนักศึกษาไม่ใช่เด็กและยังไม่เข้าสู่ผู้ใหญ่เต็มที่ ถือได้ว่าเป็นวัยใหม่ของชีวิต จึงทำให้มีคำภาษาอังกฤษคือ Young Adult หรือ Youth เกิดขึ้น และได้รับความสนใจสูงมาตั้งแต่ประมาณทศวรรษที่ 1960 (1960-1970) วัยนิสิตนักศึกษาเป็นวัยที่เริ่มต้นด้วยความสับสน ยุ่งยาก และสิ่งเลวใจ เป็นวัยที่กำลังปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงทั้งความเชื่อ ทัศนคติและค่านิยมต่าง ๆ และเมื่อเขาจบการศึกษาแล้วเขาก็จะมีลักษณะที่เป็นตัวของตัวเอง มีความเชื่อและอุดมคติที่ค่อนข้างแน่วแน่ชัด (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2525)

2. การมาอยู่รวมกันจำนวนมาก ๆ UNESCO (1969 อ้างใน Klineberg, 1979) ได้รายงานว่ายาวชนในสังคมระหว่างปี ค.ศ. 1960-1965 มีเยาวชนทั่วโลกจำนวนมากที่เข้าศึกษาต่อระดับสูงจำนวนจาก 11,174,000 คน เพิ่มขึ้นเป็น 16,015,000 คน เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 61 ในระยะเวลา 5 ปี ซึ่งนิสิตนักศึกษาเหล่านี้เป็นตัวแทนของกลุ่มชั้นพิเศษ (a special category) การขยายตัวอย่างรวดเร็วเป็นแรงผลักดัน จะทำให้มีอิทธิพลเพิ่มขึ้น และจำนวนนิสิตนักศึกษาเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ นิสิตนักศึกษาเหล่านี้เป็นกลุ่มชนชั้นนำ (elite) พอๆกับเป็นกลุ่มที่มีสมรรถภาพสูง ดังนั้นความคิดเห็นและทัศนคติของนิสิตนักศึกษาจึงเป็นเครื่องมือวัดอนาคตของประเทศชาติ (Klineberg, 1978) และการที่นิสิตศึกษามาอยู่รวมกันจำนวนมากย่อมก่อให้เกิดพลังได้ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง

3. การไม่มีภาระที่จะต้องทำมาหาเลี้ยงชีพ และมีอิสระมากขึ้นเพราะจากบิดามารดามาอยู่หอพักในมหาวิทยาลัยหรือหอพักเอกชน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นิสิตนักศึกษาสามารถที่จะรวมตัวและสร้างพลังได้

ดังนั้นในสองทศวรรษที่ผ่านมา จึงทำให้ทางการอุดมศึกษามีค้ำศัพท์ที่เกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาเกิดขึ้น 2 ประการ คือ

1. พลังนิสิตนักศึกษา (student power) เป็นพลังทางสังคมของนิสิตนักศึกษาที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ค้ำชัยของการเคลื่อนไหวของนิสิตนักศึกษานออเมริกา คือ "Happiness is Student Power" (Davidson อ้างใน Cockburn, 1969) ซึ่งปรากฏในการสไตรค์ของนิสิตนักศึกษาที่เบิร์กลีย์ เมื่อเดือนธันวาคม 1966 นิสิตนักศึกษาเริ่มใช้คำขวัญ "Student Power" หลังจากที่ถูกคว่ำบาตรได้เคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิตามสิทธิมนุษยชน (Civil Rights) จุดมุ่งหมายของความเคลื่อนไหวของนิสิตนักศึกษา อาจจะกล่าวสั้นๆ ได้ว่า เพื่ออิสรภาพ การเคลื่อนไหวของนิสิตนักศึกษาเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทุกหนทุกแห่งทั่วโลก ในช่วงทศวรรษที่ 1960 โดยเฉพาะที่สหรัฐอเมริกา ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางการอุดมศึกษากล่าวคือ ในอดีตการอุดมศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อชนชั้นนำของประเทศ ต่อมาการเปลี่ยนแปลงทางด้านธุรกิจอุตสาหกรรม ทำให้ตลาดแรงงานต้องการแรงงานที่มีความรู้ความสามารถสูงขึ้น ทำให้ประชาชนต้องศึกษาเพิ่มเติม ดังนั้นจำนวนนิสิตนักศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการศึกษานอกกระบวน การศึกษาทางไกล ผู้ทำงานแล้วก็กลับเข้ามาสู่ระบบการศึกษาอีกครั้ง นิสิตนักศึกษา

จึงมีลักษณะหลากหลายและมีจำนวนมากขึ้น และต้องการบริการจากมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องการที่จะปกครองตนเองในลักษณะสภานิสิตนักศึกษา โดยร่วมเป็นกรรมการคนหนึ่ง ของสภามหาวิทยาลัย การมีส่วนร่วมในการสรรหาและแต่งตั้งอธิการบดี สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นการกระตุ้นทำให้นิสิตนักศึกษาต้องมีการเคลื่อนไหว (student movement) เพื่อให้ได้สิ่งที่พวกเขาต้องการ นอกจากนี้แล้วนิสิตนักศึกษายังได้เคลื่อนไหวภายนอกมหาวิทยาลัยด้วย เป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบต่อชาติบ้านเมือง จึงปรากฏว่านิสิตนักศึกษามักจะเคลื่อนไหวโดยการเดินขบวนประท้วงในรูปแบบต่าง ๆ เกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาล และนโยบายของรัฐบาลต่างประเทศ กรณีของประเทศไทย นิสิตนักศึกษาได้ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น ส่งเสริมการใช้ผ้าฝ้ายใช้สินค้าไทย การต่อต้านการสร้างเขื่อนต่าง ๆ การจัดทำโครงการเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โครงการอาสาสมัครพัฒนาชนบท โครงการเผยแพร่ประชาธิปไตย โครงการบริการคาบปรึกษาทางด้านกฎหมาย เป็นต้น

2. นิสิตนักศึกษาในฐานะผู้บริโภค (student consumerism) เมื่อนิสิตนักศึกษามีจำนวนมากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ด้านปกครองระหว่างคณาจารย์และนิสิตนักศึกษาซึ่ง เดิมเป็นแบบบิดาปกครองบุตร (Paternalism) ได้เปลี่ยนแปลงไป มีความสัมพันธ์กันน้อยลง นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 51.1) จะพบกับอาจารย์ที่ปรึกษาเฉพาะ เวลาลงทะเบียนและ ก่อนหน้านั้น (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528) และในกรณีการเรียนการสอนก็จะพบกันเฉพาะในชั้นเรียน นิสิตนักศึกษาก็มักจะมองตนในฐานะผู้บริโภค อาจารย์ในฐานะผู้ขายบริการซึ่งผู้บริโภคจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของตน ต้องการให้อาจารย์จัดการเรียนการสอนตามที่ต้องการ ต้องการจะได้ค่าระดับคะแนน (GPA) สูง ซึ่งทำให้เกิดปัญหาเกรดเฟ้อ เช่น ในมหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกา นำไปสู่คุณภาพมาตรฐานการศึกษาที่ลดต่ำลง นอกจากนี้นิสิตนักศึกษายังเรียกร้องบริการต่าง ๆ จากมหาวิทยาลัย ซึ่งนิสิตนักศึกษาคิดว่ามหาวิทยาลัยควรจะให้บริการ เช่น ห้องสมุดที่ทันสมัย บริการเงินทุนการศึกษา ท่อพัก บริการด้านรักษาพยาบาล ตลอดจนการจัดบรรยากาศภายในมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนการสอน นำไปสู่การเคลื่อนไหว การเรียกร้องและการประท้วงของนิสิตนักศึกษา

การเคลื่อนไหวของนักศึกษา (student movement) จะดำเนินการในลักษณะเป็นองค์การนิสิตนักศึกษา หรือศูนย์นิสิตนักศึกษา ซึ่งอาจแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1. กลุ่มทำทายนิยม เป็นกลุ่มที่ไม่เห็นชอบด้วยกับโครงสร้างทางสังคมของตน

2. กลุ่มประเพณีนิยม เป็นกลุ่มที่พยายามจะปรับคำให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน ในฐานะประชาชนคนหนึ่ง

กลุ่มท้าทายนิยมจะเคลื่อนไหวสองลักษณะ (1) พยายามที่จะเปลี่ยนแปลงค่านิยมพื้นฐานของสังคม คือที่หมายปลายทางหรือแนวความคิดเกี่ยวกับสถาบันพื้นฐานทางสังคม (2) พยายามจะเปลี่ยนจารีตหรือวิธีที่จะได้มาซึ่งค่านิยมทางสังคม ความเคลื่อนไหวเพื่อเปลี่ยนแปลงค่านิยมนั้นในประเทศด้อยพัฒนาจะมีมากกว่าและเข้มแข็งกว่าในประเทศพัฒนาแล้ว (สุรัตน์ ศิลปอนันต์, 2516)

กรณีของประเทศไทย นิสิตนักศึกษาในยุคตั้งแต่ พ.ศ. 2512 ถึง พ.ศ. 2519 ได้มีบทบาททางการเมืองและทางสังคมมาก การเคลื่อนไหวแต่ละครั้งจะมีผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งทำงานกันอย่างต่อเนื่องและมีจำนวนมาก ซึ่งในช่วงหลังการเคลื่อนไหวของนิสิตนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการคัดค้านการขึ้นราคาารถโดยสารประจำทาง การคัดค้านกระแสแก้ไขรัฐธรรมนูญ ล้วนแต่เป็นการเคลื่อนไหวที่จัดขึ้นโดยนักกรณรงค์ (activist) จำนวนน้อยจากมหาวิทยาลัยละ ไม่กี่สิบคน ลักษณะของนิสิตนักศึกษาบางกลุ่มเคลื่อนไหวเป็นกลุ่ม ที่มีแนวโน้มที่จะรับเอาสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาเร็วกว่ากลุ่มอื่นๆ และพบว่า นิสิตนักศึกษาไทยยุค "ฉันทิงมาหาความหมาย" (ทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์, 2528) ได้รับอิทธิพลไม่น้อยจากการเคลื่อนไหวของนักศึกษาในสหรัฐอเมริกา ในทศวรรษระหว่างปี 2503-2512 ซึ่งนอกจากการเคลื่อนไหวคัดค้านการเข้าร่วมสงครามเวียดนาม นิสิตนักศึกษอเมริกัันยัง ได้ตั้งคำถามต่อค่านิยมของสังคมอเมริกันในขณะนั้น อีกทั้งตั้งขบวนการซึ่งท้าทายแนวความคิดและค่านิยมเก่าๆ เช่น ขบวนการฮิปปี้ และขบวนการซ้ายใหม่ขึ้นมาด้วย นิสิตนักศึกษาไทยหลัง "14 ตุลา" ก็ได้รับผลกระทบทางความคิดนี้ไม่น้อย จากการเปิดสัมพันธทางการทูตระหว่างสหรัฐอเมริกากับสาธารณรัฐประชาชนจีนและมีส่วนในการเรียกร้องให้รัฐบาลไทยสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนด้วย หลังจากการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน นิสิตนักศึกษาก็ได้รับแนวความคิดสังคมนิยมเข้ามาอย่างรวดเร็วในเวลาต่อมา (วิโรจน์ ฆ ระนอง, 2526)

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า นิสิตนักศึกษาในช่วง 2512-2519 มีลักษณะเป็นพวกนิยมซ้ายหรือสังคมนิยม ต่อต้านทุนริตหรือคอร์ปชั่น หรือความไม่ถูกต้อง และความอยุติธรรมต่าง ๆ และได้ใช้ฐานะผู้รู้และผู้พิทักษ์ศีลธรรมแทรกเข้าไปแก้ปัญหาของประชาชนในแทบทุกเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงปี พ.ศ. 2518-2519 หรืออาจกล่าวได้ว่า นิสิตนักศึกษามีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงมาก โดยเฉพาะสังคมของเกษตรกรที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งมีฐานะความเป็น

อยู่ยากจน ค่อยโอกาสในทุกเรื่อง รัฐบาลไม่สนใจที่จะแก้ปัญหาของ เกษตรกรอย่างจริงจัง การ
ที่นิสิตนักศึกษาได้เข้าไปทำงานในชนบทตามโครงการอาสาพัฒนา ทำให้ได้เห็นสภาพปัญหา จึง
อยากจะช่วยแก้ไขปัญหาโดยนำเสนอรัฐบาล และนำเกษตรกรประท้วงรัฐบาล เป็นต้น

ปัจจุบันนี้นิสิตนักศึกษามีลักษณะ เปลี่ยนแปลงไปมาก มีข้อวิพากษ์วิจารณ์มากมาย เช่น
ผู้ได้รับการศึกษาระดับสูง เพิ่มขึ้น ก็จะมีคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นด้วยคือ ขาดความมี
ระเบียบวินัย ขาดความซื่อสัตย์ ขาดความรับผิดชอบ ขาดความสามัคคี ขาดความอดสาหัสและ
ขาดความยุติธรรม (กรอบทิศทางแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 7 (2535-2539): 2532)
ปัญหาของบัณฑิต คือเป็นคนเก่งที่ขาดสติสัมปชัญญะ คือเป็นผู้รู้และเก่ง แต่บกพร่อง 4 ประการ คือ
เห็นแก่ตัว เห็นผิดเป็นชอบ ทุจริตโดยไม่สะดุ้งสะเทือน ทรนงตนชมผู้อื่น เยอหยิ่ง ไม่รอบคอบ
ใจร้อน (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533)

ในต่างประเทศได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาจำนวนมาก ปรากฏชัดว่านิสิต
นักศึกษามีทัศนคติและลักษณะ เปลี่ยนแปลงไปจากนิสิตนักศึกษานในอดีต เช่น แมคเคลอร์ และรูสโซ
(McClure and Russo, 1986 อ้างใน Loeb, 1992) พบว่า นิสิตนักศึกษาไม่ฝ่าฝืนปัญหา
สังคมอย่างจริงจัง พฤติกรรมแสดงออกในลักษณะ เฉื่อยชา (passive) และมีแนวโน้มที่จะสนใจ
เกี่ยวกับค่านิยมทาง เศรษฐกิจโดยมีลักษณะ วัตถุนิยม ไม่สนใจสิ่งแวดล้อม (Coffied and
Buckalwe, 1984; Thompson and Gasteiger, 1985 อ้างใน Loeb, 1992) เมื่อ
เปรียบเทียบกันพบว่า นิสิตนักศึกษานในช่วงทศวรรษที่ 1980 มีลักษณะอนุรักษนิยมมากกว่านิสิต
นักศึกษานในช่วง 10 ปีก่อน เมเนส และ เซดแลเซค (Manese and Sedlacek, 1985 อ้าง
ใน Loeb, 1992) ให้ข้อสังเกตว่ามีการเปลี่ยนแปลงมากมายในค่านิยมในวิทยาเขต ยกเว้น
ทัศนคติเกี่ยวกับเชื้อชาติ และ เอติลลา และ กรีนบลัท (Aidala and Greenblat, 1986)
รายงานว่ามีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเกี่ยวกับการพิจารณาทางศีลธรรม (moral judge-
ments) ของนิสิตนักศึกษา จากปี ค.ศ.1929 ถึง 1983

ประเด็นปัญหาที่น่าสนใจคือ ทำไมนิสิตนักศึกษาจึงเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม จาก
สังคมนิยมมาสู่อนุรักษนิยม และ เน้นเรื่องของวัตถุนิยมและ เศรษฐกิจมากขึ้น และมีความฝักใฝ่
(involvement) ทางด้านปัญหาสังคมและการเมืองลดลง กรณีของประเทศไทยมีข้อเท็จจริง
เชิงประจักษ์ในเหตุการณ์ 17-20 พฤษภาคม 2535 ซึ่งมีการเดินขบวนเรียกร้องประชาธิปไตย
และขอให้นายกรัฐมนตรีลาออกจากตำแหน่ง ปรากฏว่า แกนนานๆ คือ ประชาชน ชั้นชั้นกลาง

ได้แก่ ข้าราชการ นักธุรกิจ นักการเมือง นิสิตนักศึกษา มีบทบาทน้อยมาก ทั้ง ๆ ที่ขบวนการ นิสิตศึกษาก็มีการรวมตัวเป็นสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนนท. จัดตั้ง เมื่อ 2530) วิไล วงศ์สืบชาติ (2528) ได้ทำการศึกษาเรื่องความแปลกแยกของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรม ศาสตร์ (ความแปลกแยก หมายถึง กระบวนการที่ทาให้มนุษย์ต้องแยกออกจากส่วนต่าง ๆ ใน สังคม) พบว่า ความคาดหวังทางการศึกษา การปรับบทบาทและการมีส่วนร่วมทางสังคม ฐานะที่ ศึกษา มีความสัมพันธ์กับความแปลกแยก สรุปว่าความไม่สอดคล้องระหว่างภาวะที่เป็นจริงกับ ภาวะที่ควรจะเป็น หรือภาวะในอุดมคติจะนำไปสู่ความแปลกแยก ด้วยเหตุนี้การปรับบทบาท นักศึกษาหรือการลดความไม่สอดคล้องหรือการที่นักศึกษาสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตน ให้สอดคล้องกับที่ได้รับการคาดหวังจากเพื่อนและอาจารย์ รวมทั้งสามารถมีพฤติกรรมสอดคล้อง กับกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยได้ จึง เป็นการลดความแปลกแยกนั่นเอง

ไพโรจน์ อรุณมงคลผล (2526) ได้วิพากษ์วิจารณ์การศึกษาในมหาวิทยาลัยไว้ดังนี้ ระเบียบการสรรหาอธิการบดีที่มีความไม่เป็นธรรม และ เอื้ออำนวยการสร้างฐานอำนาจ จิตสำนึกของผู้บริหารในการรับผิดชอบต่อประชาชนส่วนใหญ่ในมหาวิทยาลัยไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ ข้าราชการและ นิสิตนักศึกษาจึงมีน้อยกว่าผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มเฉพาะพวก ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ออกไปเป็นที่ปรึกษาทางการเมือง โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาก็ร่วมมือกับองค์การธุรกิจและท่มเท ากับความเจริญทางธุรกิจ นิสิตนักศึกษาจึงตกเป็นวัตถุที่จะถูกสร้างให้เป็นเครื่องจักรที่เชื่อมโยง ในอนาคตนับถือจะมีความสามารถเฉพาะด้านแต่ขาดความเชื่อมั่น ขาดจิตสำนึกที่จะรับผิดชอบต่อ สังคมและผู้อื่น สภาพปัจจุบันที่สังคมไทยก้าวไปสู่สังคมอุตสาหกรรมมากขึ้น การเรียนการสอนที่มุ่ง เฉพาะค่าตอบแทน รูปแบบการสอนในมหาวิทยาลัยทุกแห่งคือการบรรยาย ซึ่งจะใช้ได้ผลกับ จุดประสงค์ที่ต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาวิชา แนวความคิดเบื้องต้น หรือนิยามหลัก หรือสรุป รวบรวมเอาเท่านั้น ถ้ามหาวิทยาลัยมุ่งหวังที่จะให้นักศึกษามีความคิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการ รู้จัก วิพากษ์วิจารณ์ ก็จะต้องเน้นให้นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นอกจากนี้แล้ว ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2528) ได้กล่าวถึงปัญหาด้านการเรียนการสอนว่า ในฐานะผู้สอนและผู้บริหารยังมิ ด้มีความรู้เกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาอย่าง ไม่มากนัก โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาไทยนั้นยังมีข้อมูลที่ ควรจะต้องศึกษาค้นคว้าอีกมาก เพราะความรู้เกี่ยวกับผู้เรียนนั้นจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อ ประสิทธิภาพทางการเรียนการสอนอย่างมาก

ประเด็นปัญหาที่กล่าวมา มหาวิทยาลัยน่าจะได้นำมาพิจารณาศึกษาวิเคราะห์ เพื่อประโยชน์ในการผลิตบัณฑิตให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาความสำนึก ความตระหนักรู้ในบทบาทของบัณฑิตในฐานะที่เป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาระดับสูง จะต้องเป็นผู้นำของบุคคลกลุ่มอื่นทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยต้องรับรู้มากขึ้นว่า มหาวิทยาลัยไม่สามารถจะดำรงอยู่ได้ในสังคม ถ้าหากสังคมนั้นไม่สามารถแก้ไขความอยุติธรรมต่างๆ การศึกษาจะไม่สมบูรณ์ ถ้าหากไม่มีความตระหนักถึงปัญหาสังคม ทั้งนี้เพื่อเป็นแรงผลักดันเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ปรารถนา เพื่อช่วยยับยั้งอุปสรรค นิสิตนักศึกษาอาสาสมัครต้องรู้ภารกิจของตนต้องเปิดตาเปิดใจ ทุกสถาบันในสังคมจะต้องฝ่าฟันในการให้การสนับสนุน สถานภาพของตน (status quo) นิสิตนักศึกษาต้องรับรู้ถึงการมีส่วนร่วมในอุดมการณ์ นิสิตนักศึกษาจะต้องมีความเข้าใจที่ถ่องแท้ว่าตนเองหวังจะสัมฤทธิ์ผลในเรื่องอะไรในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้ (Cartledge, อ้างใน Goodlad, 1975)

ดังนั้นการพัฒนาการรับรู้ต่อปัญหาทางด้านสังคมและการเมืองให้แก่ นิสิตนักศึกษาควรจะเป็นหน้าที่โดยตรงของมหาวิทยาลัย ที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อสร้างการรับรู้และความตระหนักหรือความสำนึกต่อปัญหาสังคมการเมือง อันจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความสงบสุขของประเทศชาติในที่สุด เพราะฉะนั้นจึงเห็นสมควรศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ทางด้านสังคมและการเมืองของนิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับวิกฤติทางสังคมและการเมืองในประเทศไทยว่ามีมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด และมหาวิทยาลัยมีนโยบายในการดำเนินการในเรื่องนี้ได้อย่างไร

กรอบความคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีพฤติกรรมทางสังคมขององค์การของเกทเซลส์ และ กูบา (Jacob W. Getzels and Egon G. Guba: Dimension of Behavior in Social System) มาปรับเป็นกรอบความคิดในการวิจัย ดังนี้

ได้แก่การศึกษาของ เกาหลีสได้

3.2 เป็นผู้ที่นำพาความรู้ได้ด้วยตนเอง มีคุณธรรมและจิตสำนึกความรับผิดชอบ ต่อสังคม โดยเป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลง (agent of change) ของสังคมในทิศทางที่ควร จะเป็น นำมาช้ออกใบแล้วถูกกลืนไปในระบบที่ไม่พึงปรารถนา (การเห็นแก่ตัว ความ ใจน้อย ฯลฯ)

3.3 มีความยึดหยุ่นในการทำงานและสามารถปรับตัวให้ทำงานในสาขาที่ใกล้เคียงกันได้ (บรรพต วีระสัย, 2530)

บุคลากร

1. นิสิตนักศึกษา ประกอบด้วย นิสิตนักศึกษาประเภทต่าง ๆ ที่เข้ามาศึกษาใน มหาวิทยาลัยเดียวกัน ซึ่งแต่ละคนจะมีพื้นฐานทาง วัฒนธรรมย่อยของคนที่แตกต่างกัน มีสถานภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน ทำให้ นิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยมีความหลากหลาย บรูคโอเวอร์ (Brookover อ้างใน ชินดา รักษ์พลเมือง, 2534) ได้ศึกษาโครงสร้างทางสังคมของ นิสิตนักศึกษา เห็นว่า นิสิตนักศึกษาส่วนน้อยมีโอกาสร่วมกิจกรรมที่เป็นบทบาททางการขององค์กรสำหรับ นิสิต นักศึกษา เช่น คณะกรรมการนิสิตนักศึกษา ชมรม ขณะที่การแบ่งบทบาท หรือการจัดกลุ่มอย่าง ไม่เป็นทางการในหมู่นิสิตนักศึกษามีอิทธิพลต่อนิสิตนักศึกษาเองและการดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัย บรูคโอเวอร์ ได้ทำการวิจัยตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการให้ความสำคัญแก่สถานภาพและ เกียรติภูมิ (status and prestige) ในหมู่นักเรียน นิสิตนักศึกษา ระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษา ปัจจัยที่นำมาศึกษาได้แก่ปัจจัยด้านวิชาการและปัจจัยด้านสังคม-บุคคล พบว่า เมื่อนักเรียนเริ่ม เข้าโรงเรียนระดับประถมศึกษา จะให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านวิชาการมากที่สุด แต่ เมื่อเลื่อนชั้น เรียนขึ้นมามีจะให้ความสำคัญต่อปัจจัยสังคม-บุคคลที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนมากขึ้น จนถึงมัธยมนักเรียน จะให้ความสำคัญมากที่สุดกับกลุ่มเพื่อนและกิจกรรมนอกหลักสูตร ซึ่งเป็นปัจจัยด้านสังคม-บุคคล ต่อเมื่อเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา ปัจจัยด้านวิชาการจึงกลับมีความสำคัญอีก

2. บุคลิกภาพ นิสิตนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยแห่งเดียวกัน จะมีบุคลิกภาพ แตกต่างกัน ทั้งด้านความรู้ สติปัญญา ความถนัด พื้นภูมิลำเนาทางการศึกษา ทักษะคิด ความสนใจและ แนวความคิดที่แตกต่างกัน ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณีที่แต่ละคนปฏิบัติ การแสดงบทบาทของ สมาชิกในสังคมมหาวิทยาลัยในฐานะ นิสิตนักศึกษาต้อง เป็นไปตามระเบียบกฎเกณฑ์ของ มหาวิทยาลัย และกฎเกณฑ์ทางสังคม ขณะเดียวกัน นิสิตนักศึกษาแต่ละคนต่างก็มีบุคลิกภาพเฉพาะ ซึ่ง มีอิทธิพลทำ

าให้การแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมแตกต่างกัน

3. ความต้องการส่วนตัว นิสิตนักศึกษาแต่ละคนจะมีความต้องการส่วนตัวแตกต่างกัน เช่น นิสิตนักศึกษาบางคนมุ่งหวังที่จะ เรียนให้ได้เกียรตินิยม เพื่อการเลือกประกอบอาชีพ บางคนอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชนและสังคม เป็นต้น และขณะเดียวกันนิสิตนักศึกษาแต่ละคนก็ จะถูกรอบคลุมด้วยค่านิยมของความต้องการของคนอื่น ๆ ที่แตกต่างกันด้วย ซึ่งมีผลต่อการแสดง พฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่

พฤติกรรมทางสังคมของบุคคล เป็นการกระทำทางสังคมซึ่งเป็นผลมาจากความ พยายามของบุคคลที่จะจัดการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยกระบวนการของความคาดหวังสำหรับ พฤติกรรมในวิถีทางที่แน่นอนด้วย กระบวนการของความต้อการและอารมณ์ของคน เขียนเป็นสมการ ได้ดังนี้ (Getzels, 1968)

$$B = f (R \times P)$$

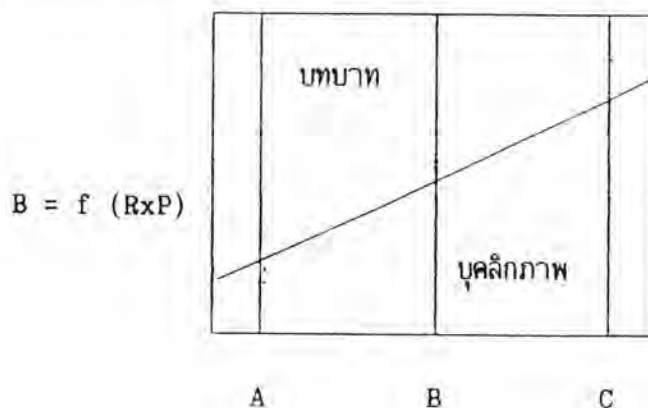
B หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกและสังเกตได้

R หมายถึง บทบาทที่สถาบันกำหนดและถูกกำหนดโดยความคาดหวังของสังคม

P หมายถึง บุคลิกภาพของบทบาทเฉพาะ ซึ่งถูกกำหนดโดยความต้องการ ส่วนตัว

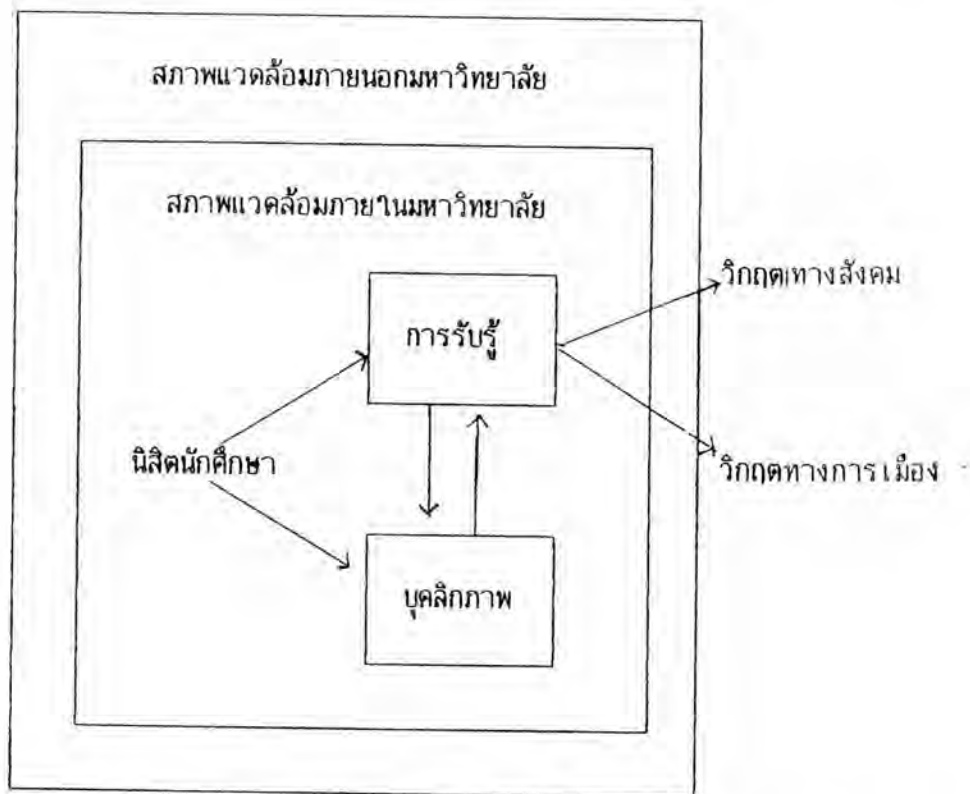
สัดส่วนของปัจจัยทางบุคลิกภาพและบทบาทจะแปรผันไปตามระบบ บทบาทและ บุคลิกภาพที่เกี่ยวข้อง ธรรมชาติของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบทบาทและบุคลิกภาพ อาจจะแสดง ได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 แสดงสัดส่วนปัจจัยทางบุคลิกภาพและบทบาทในการกำหนดพฤติกรรม

สัดส่วนของบทบาทและบุคลิกภาพแสดงโดยเส้นทแยงมุม ตัดออกเป็นส่วนบทบาท และบุคลิกภาพ เส้น A เป็นสัดส่วนของการกระทำที่ถูกชี้นำโดยการพิจารณา บทบาทที่คาดหวังใน ปริมาณมากกว่า ส่วนเส้น C เป็นสัดส่วนของการกระทำที่ถูกชี้นำโดยบุคลิกภาพในปริมาณมากกว่า บทบาท เช่น โครงสร้างของพฤติกรรมในองค์การทหารมีแนวโน้มที่จะ เป็นแบบเส้น A ส่วนศิลปิน มีแนวโน้มที่จะ เป็นแบบเส้น C ในสภาพการณ์ของกองทัพนั้น ต้องการบทบาทที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่ง ส่วนศิลปินนั้นมีโอกาสที่จะ แสดงออกถึงความต้องการตามบุคลิกภาพได้มากกว่า

การวิจัยนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับภาวะวิกฤตทางสังคมและการเมือง การรับรู้ เป็นพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้า ซึ่งในที่นี้หมายถึงภาวะวิกฤตทางสังคมและการเมือง นิสิต นักศึกษาจะมีการรับรู้ (พฤติกรรมทางสังคม) ต่อภาวะวิกฤตทางสังคมและการเมืองในระดับใด (สูง ปานกลาง ต่ำ) ย่อมขึ้นอยู่กับตัวปัจจัยด้าน บทบาทที่คาดหวังของมหาวิทยาลัยและบุคลิกภาพ ของนิสิตนักศึกษา กล่าวคือนิสิตนักศึกษาจะมีการรับรู้ต่อภาวะ วิกฤตเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับมหาวิทยาลัย ได้กำหนดบทบาทที่คาดหวังอย่างไร พิจารณาได้จาก การกำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึง ประสงค์ สภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย เอื้ออำนวยให้นิสิตนักศึกษาสนใจที่จะรับรู้หรือไม่เพียงใด ตลอดจน สภาพแวดล้อมภายนอกมหาวิทยาลัย สถานการณ์ทางด้านสังคม การเมืองและการสื่อสาร สิ่ง เหล่านี้ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการรับรู้ทางสังคมและการเมือง นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้าน นิสิต นักศึกษา คือบุคลิกภาพของ นิสิตนักศึกษาแต่ละคนที่มีลักษณะอย่างไร มีลักษณะที่เอื้อให้ นิสิตนักศึกษา สนใจติดตามและรับรู้ปัญหาวิกฤตทางสังคมและการเมืองเพียงใด ซึ่งเขียนเป็นสัญลักษณ์ได้ดังนี้

จากสัญลักษณ์เหตุการณ์ทางสังคม (การรับรู้) ของนิตินักศึกษาเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพและบทบาทที่คาดหวัง กล่าวคือ นิตินักศึกษาจะมีการรับรู้ทางสังคมและการเมืองเกี่ยวกับภาวะวิกฤต ย่อมจะต้องการบุคคลที่สนใจผู้อื่น สนใจสังคม สนใจสิ่งแวดล้อมรอบข้างและชอบช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งลักษณะเหล่านี้คือบุคลิกภาพ ดังนั้นนิตินักศึกษาจะมีการรับรู้ต่อปัญหาสังคม การเมือง และเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขจะต้องเป็นคนที่มีความสามารถรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้นการวิจัยนี้จึงอนุโลมมาใช้การรับรู้ต่อภาวะวิกฤตทางสังคมและการเมืองด้วยการรู้สำนึกรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพและการรับรู้ทางสังคมและการเมืองต่อภาวะวิกฤต

คณะอนุกรรมการจัดทำคู่มือการปลูกฝังค่านิยมของกลุ่มสื่อมวลชน (2525) ได้ให้ความหมาย "ความรับผิดชอบต่อสังคม" ว่า การรู้จักฐานะหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนเองที่มีต่อสังคมและปฏิบัติอย่างถูกต้อง เหมาะสมให้เกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม โดยให้รับรู้และยอมรับว่าประโยชน์จะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าขาดประโยชน์ส่วนรวม และไม่ละเลยที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตนและกระทำในสิ่งที่จะรักษาหรือยังให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม กลุ่มนักวิชาการ (2526) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคมว่า หมายถึงการที่นิตินักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

ทางชุมชนและสังคม บางทีบุคคลให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และสร้างสรรค์ความมั่งคั่งมาให้แก่ชุมชนและสังคม โดยมีพฤติกรรมดังนี้

1. เข้าร่วมในกิจกรรมของมหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน
2. การรณรงค์ให้สมาชิกในครอบครัวและประชาชนในท้องถิ่นและชุมชนไปใช้

สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง

3. การให้ความรู้ประชาชนในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ เช่น การเมือง การปกครอง

สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง

4. การสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่อาจเป็นภัยต่อสังคม
5. การแสดงความคิดเห็นในทางสร้างสรรค์แก่หน่วยราชการ
6. การแสดงออกถึงการรักษาสาธารณสุขสมบัติ
7. การชักจูงผู้ที่หลงผิดคิดร้ายต่อประเทศชาติให้กลับตัวกลับใจเสียใหม่

ดังนั้นอาจจะสรุปได้ว่า การรับรู้ทางสังคมและการเมืองเกี่ยวกับภาวะวิกฤตของนิสิตนักศึกษาจะมีระดับสูงหรือต่ำนั้น ส่วนหนึ่งมาจากบุคลิกภาพของนิสิตนักศึกษาด้วย

จากกรอบทฤษฎีพฤติกรรมทางสังคมขององค์การข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นกรอบความคิดในการวิจัย และกำหนดตัวแปรในการศึกษา ดังนี้

ตัวแปรด้านมหาวิทยาลัย อันได้แก่ ประเภทของมหาวิทยาลัย สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

ตัวแปรด้านนิสิตนักศึกษา ได้แก่ เพศ บุคลิกภาพ สาขาวิชาที่ศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม (ระดับการศึกษา อาชีพของบิดา และรายได้ของครอบครัว)

การศึกษาริวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรต่างๆ มีข้อค้นพบสมมติฐานดังนี้

ตัวแปรด้านมหาวิทยาลัย

กรีน (Greene, 1990: 51) กล่าวว่า ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดการเคลื่อนไหวของนิสิตนักศึกษาและผลกระทบต่อกลุ่มชนชั้นทางสังคมในสังคมนิสิตนักศึกษามีบทบาททางการเมือง มักจะอยู่ในเมืองหลวงของแต่ละประเทศ เช่น ปารีส ฮาวานา บูคาเบส กรุงเทพฯ โซล กัวเตมาลา ซานซาลวาดอร์ ไคโร เมืองหลวงเหล่านี้จะมีบทบาทต่อส่วนกลาง (central roles) ที่จะเพาะเชื้อทางการเมืองในสังคมในช่วงหลังของสงครามโลก

กาซามิแอส (Kazamias, 1980) ได้ทำการศึกษาวิจัยพบว่าที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาในชุมชนเป็นปัจจัยกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา

สว่างจิต ศรีระชา (2534) ได้กล่าวถึงปรากฏการณ์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อชีวิตนักศึกษาทางการเมือง การปกครองว่า การบริหารงานมหาวิทยาลัยที่ขาดประสิทธิภาพทำให้นักศึกษาจัดกิจกรรมการเมืองขึ้นที่ปรากฏชัดเจนคือ ในปี พ.ศ. 2524 ที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นกำหนดนโยบายให้มีการจับฉลากหอพักนักศึกษาหญิง ซึ่งฝ่ายนักศึกษาเห็นว่าไม่ถูกต้อง และได้เดินขบวนประท้วงให้ผู้บริหารเปลี่ยนแปลงนโยบาย

สุจิต บุญงการ (2532) กล่าวว่า ความสนใจของนิสิตนักศึกษาต่อกิจกรรมนั้นจะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย และ เหตุการณ์วิกฤตในสังคม เช่น ในช่วงก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 สภาพบ้านเมืองตกอยู่ภายใต้การปกครองระบบเผด็จการทหาร ทำให้ประชาชนไม่พอใจ และมีการเรียกร้องประชาธิปไตย และมีปัญหาต่างๆ เป็นเหตุให้นักศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมมากขึ้น และกิจกรรมมุ่งสู่ภายนอกมากขึ้น และหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เหตุการณ์บ้านเมืองถูกปกครองโดยทหารอีกครั้ง การจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษาที่หยุดชงักซบเซาลง

สุนิภา วิไลวงษ์ (2529) ได้ทำการศึกษาปฏิกริยานิสิตนักศึกษาต่อสถาบันในมหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกเรื่องที่ศึกษาออกเป็น 15 ด้าน ผลการวิจัยพบว่า นิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานครมีความพึงพอใจสูงสุดคือ ความสัมพันธ์กับอาจารย์ รองลงมาคือ บรรยากาศของมหาวิทยาลัยและด้านคุณภาพการสอน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ สมร แต่งบุญงาม (2529) ได้ทำการศึกษาปฏิกริยานิสิตนักศึกษาต่อสถาบันในมหาวิทยาลัยของรัฐในส่วนภูมิภาค

กชกร สังขชาติ (2527) ได้กล่าวถึงลักษณะสังคมเมือง มีผลกระทบก่อให้เกิดขบวนการทางสังคมเป็นกลุ่มเรียกร้องผลประโยชน์ต่างๆ เนื่องจากมีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม มีประชากรมากมายหลายกลุ่มมีปัญหาต่างๆ จึงเป็นตัวกระตุ้นให้ประชาชนมีการรวมตัวกัน

เสรี วงษ์มณฑา (2521) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการได้รับข่าวสารทางการเมืองกับการรับรู้ถึงความสำคัญทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2521 พบว่า การที่นักศึกษาเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุและโทรทัศน์นั้น จะมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงความสำคัญทางการเมือง คนที่นำ

ความสนใจและรับฟังข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนมากเท่าใดจะมีแนวโน้มที่จะตระหนักถึงความสำคัญของการเมืองมากตามไปด้วย

เมซี (Mezey, Susan Gluck, 1975 อ้างใน ชัยชนะ อิงคะวัต, 2528) กล่าวว่า ประสบการณ์ของนักศึกษาโดยทั่วไปในสภาพแวดล้อมทางการเมืองน่าจะมีผลกระทบต่อทัศนคติทางการเมืองของนักศึกษาบ้าง. . . สภาพแวดล้อมในระดับอุดมศึกษาก็น่าจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดทัศนคติทางการเมืองของนักศึกษามาก เนื่องจากเป็นสภาพแวดล้อมที่นักศึกษาได้รับอยู่ในปัจจุบัน

อดุลย์ วิเชียรเจริญ (อ้างใน Mezey, 1975) กล่าวยืนยันว่ากฎระเบียบต่างๆ ที่ออกมาโดยมหาวิทยาลัยนั้น เป็นเครื่องยืนยันให้เห็นสภาพของมหาวิทยาลัยไทยที่ไม่เอื้ออำนวยถึงการแสดงออก ซึ่งเป็นผลให้นักศึกษาประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบตลอดมา นอกจากนั้นสังคมไทยส่วนใหญ่ ก็ไม่สนับสนุนให้นักศึกษาปกครองตนเองอีกด้วย

สุรัตน์ ศิลปอนันต์ (2516) ได้อธิบายเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษากับการเมือง สรุปความส่วนหนึ่งได้ว่า กิจกรรมบางประการในมหาวิทยาลัยมีอิทธิพลต่อการชุมนุมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา

ดักลาส (Douglas, Stephen, 1970, อ้างใน Mezey) พบว่าเหตุการณ์ที่สำคัญๆ เช่น การรัฐประหารในอินโดนีเซีย ปี ค.ศ.1965 เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการใช้พลังซึ่งอยู่ภายในของระบบการเมืองในอินโดนีเซีย ซึ่งมีผลทำให้นักศึกษามหาวิทยาลัยเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและผลทำให้พฤติกรรมต่างๆ ของนักศึกษาที่เคยมีมาเปลี่ยนแปลงไปหมด

โพยม วรรณศิริ (2516) จากสถิติความวุ่นวายของนิสิตนักศึกษาในประเทศไทย ตลอดระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมา ส่วนมากมักจะเกิดขึ้น เพราะเนื่องจากมาจากแรงกดดันจากระบบบริหารและระบบการปกครองภายในสถาบันของตนเองมากกว่าจะเข้าไปมีบทบาทร่วมในสังคมภายนอกมหาวิทยาลัย

ตัวแปรด้านนิสิตนักศึกษา

สภาพทางเศรษฐกิจ

ธีรพล เกษมสุวรรณ (2528) ทำการวิจัยเพื่อศึกษาทัศนคติทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาไทย ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความรู้สึก

เห็นต่างทางการเมืองของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ การศึกษา รายได้ ระยะเวลา
 ที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร และยังพบอีกว่าเพศหญิงรู้สึกไร้อำนาจทางการเมืองสูงกว่าเพศชาย
 ศูนย์วิจัยของมหาวิทยาลัยมิชิแกน (ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์, 2520) ได้ศึกษา
 เรื่องทัศนคติทางการเมืองกับการเข้าร่วมทางการเมือง พบว่า ผู้ที่มีแนวโน้มจะเข้าร่วมทาง
 การเมือง ได้แก่ ผู้ที่มีความสนใจทางการเมือง มีความเลื่อมใสในพรรคการเมืองเป็นพิเศษ
 และมีสถานภาพทาง เศรษฐฐานะสูง

ศิริพันธุ์ บารุงทรัพย์ (2528) ได้ศึกษาเรื่องการสำรวจแนวบทบาทของ
 นักศึกษาดมการรับรู้ของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ผลปรากฏว่า แนวบทบาทในการ
 พัฒนาสังคมนั้น นักศึกษาที่ศึกษาคณะวิชา ชั้นปี ภาคที่ตั้งสถานศึกษา และรายได้บิดามารดาที่
 แตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนแนวบทบาทนักวิจัยทางการเมือง
 พบว่า นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง
 และภาคเหนือ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่นักศึกษาไปศึกษาในคณะวิชา ชั้นปี
 รายได้บิดามารดาแตกต่างกัน ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

มณูญ รุบขจร (2526) ได้ศึกษาอุดมการณ์ประชาธิปไตยของสมาชิกรัฐสภา
 ในปี พ.ศ. 2525 พบว่าลักษณะทางสังคมของสมาชิกรัฐสภามีความสัมพันธ์กับอุดมการณ์ประชาธิปไตย
 ได้แก่ อายุ ลักษณะอาชีพ และการเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคม โดยผู้ที่มีอายุน้อยจะมีอุดมการณ์
 ประชาธิปไตยสูงกว่าผู้ที่เคยหรือมีอาชีพเป็นข้าราชการฝ่ายทหารหรือตำรวจ ผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่ม
 ทางสังคมมากกว่าจะมีอุดมการณ์ประชาธิปไตยมากกว่าผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มน้อย

สาขาวิชาที่ศึกษา

มยุรี เลิศอุบล (2528) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบลักษณะ นิสิต
 จำแนกตามสาขาวิชา: กรณีศึกษาเฉพาะกรณีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า นิสิตสาขาวิชาวิทยา-
 ศาสตร์กายภาพ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และสาขาวิชาสังคมศาสตร์ มีความคิดเห็นว่าคุณลักษณะ
 ด้านความมีเหตุผล มีความสำคัญต่อนิสิตมากที่สุด แต่นิสิตสาขาวิชามนุษยศาสตร์ เห็นว่าการไม่รู้
 มีความสำคัญต่อนิสิตมากที่สุด และ นิสิตทั้ง 4 สาขาวิชา มีความคิดเห็นตรงกันว่าลักษณะ ที่มีความ

สำคัญต่อนิสิตน้อยที่สุดคือ ด้านรสนิยม ลักษณะด้านการเมืองของนิสิต 4 สาขาวิชา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนิสิตสาขาวิชามนุษยศาสตร์ แตกต่างกับสาขาวิชาสังคมศาสตร์ โดยสาขาวิชาสังคมศาสตร์มีลักษณะด้านการเมืองสูงกว่าสาขาวิชามนุษยศาสตร์ ส่วนสาขาวิชาอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน ลักษณะด้านสังคมของนิสิต 4 สาขาวิชา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพแตกต่างกับสาขาสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ โดยที่สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพมีลักษณะด้านสังคมต่ำกว่าทุกสาขาวิชา

สุนทร พูนเอียด (2521) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคใต้ พบว่า นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศาสตร์มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยสูงกว่านักศึกษาศาขามนุษยศาสตร์และวิทยาศาสตร์ นักศึกษาที่มีการพูดคุยกับกลุ่มเพื่อน เรื่องการเมือง และการได้รับฟังข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนจำนวนมากครั้ง จะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยสูงกว่านักศึกษาที่มีการพูดคุยกับเพื่อน เรื่องการเมือง และรับฟังข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนจำนวนน้อยครั้ง นอกจากนี้ยังพบว่า เพศ ศาสนา ภูมิภาค และลักษณะของการได้รับการเลี้ยงดู จะ ไม่มีอิทธิพลทำให้การมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาแตกต่างกัน

โกรูธ จิระบุตร (2519) ศึกษาพบว่า นิสิตนักศึกษาที่เรียนทางสาขาวิชาสังคมศาสตร์มีทัศนคติทางการเมืองเป็นแบบประชาธิปไตย มีความสำนึกในหน้าที่พลเมือง และมีความกระตือรือร้นสนใจร่วมกิจกรรมทางการเมืองและการปกครองมากกว่านิสิตนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์

กรีน (Greene, 1990) ได้อธิบายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการเมือง สรุปได้ว่า เพศชายมีความรู้ ความเข้าใจและมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง

แฟลคส์ และ เบียร์ด (Flacks and Baird, 1960 อ้างใน Greene, 1990) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะของนิสิตนักศึกษาประเภทพรรคกับประเภทไม่พรรค สรุปผลการวิจัยได้ว่า นิสิตนักศึกษาประเภทพรรคเป็นผู้ที่มีครอบครัวที่มีพื้นฐานดี เช่น เป็นบุตรนายธนาคาร นักกฎหมาย นายแพทย์ ศาสตราจารย์มหาวิทยาลัย และเจ้าหน้าที่ระดับสูง เป็นต้น

จันทร์จิรา มูลเมือง (2534) ได้ศึกษาเรื่องความรับผิดชอบทางสังคมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยแยกนิสิตออกเป็นกลุ่มตามสาขาวิชาที่ศึกษา คือ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และวิทยาศาสตร์ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่าง เพศชายและหญิง และสาขาวิชาทั้ง 4 สาขาในเรื่องความรับผิดชอบทางสังคม

ประสิทธิ์ บุญลิขิต (2531) ได้ศึกษาเรื่องสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในเขตสุขาภิบาลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย โดยจัดกลุ่มประเภทพฤติกรรมทางการเมือง 5 ประเภท คือ

- 1) การใช้สิทธิเลือกตั้ง
- 2) การวิพากษ์วิจารณ์ก่อกวนปัญหาการเมือง การร่วมประชุมกรรมการหมู่บ้าน
- 3) การไปฟังการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง
- 4) การเสนอปัญหาแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและนักการเมือง
- 5) การสนับสนุนนักการเมืองหรือสมัครรับเลือกตั้ง หรือเป็นสมาชิกองค์กรทางการเมืองต่าง ๆ

ผลปรากฏว่า ตัวแปรทางด้านสถานะเศรษฐกิจและสังคม คือ เพศ อายุ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตสุขาภิบาลเวียงชัย ส่วนการศึกษาและรายได้ไม่มีนัยสำคัญแต่อย่างใด

วรุฒ วงศ์กิจจาเลิศ (2531) ได้ศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับทัศนคติทางการเมืองของนักศึกษาไทยและความสัมพันธ์กับคุณลักษณะทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใน 3 คณะวิชา คือ รัฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์และ เศรษฐศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่าง เพศกับทัศนคติทางการเมืองของนักศึกษาและไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างสาขาสังคมศาสตร์กับทัศนคติทางการเมืองของนักศึกษา

จาเนียร แสงสว่าง (2518) ได้ศึกษาทัศนคติต่อการเมืองและปัญหาสังคม เศรษฐกิจ : ศึกษาเปรียบเทียบนิสิตชั้นปีที่ 4 คณะรัฐศาสตร์และคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า นิสิตที่มาจากครอบครัวรายได้ต่ำ เป็นพวกที่มีหัวก้าวหน้าและรุนแรงมากกว่า นิสิตที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูง กล่าวโดยทั่วไปรายได้ของครอบครัวต่อนิสิตรัฐศาสตร์จะต่ำกว่ารายได้ครอบครัวนิสิตวิศวกรรมศาสตร์

จากผลการวิจัยข้างต้น ยังไม่สามารถสรุปได้แน่ชัดว่า สถานภาพทาง เศรษฐกิจสังคมของครอบครัว (ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ของครอบครัว) ที่แตกต่างกันจะมีผลทำให้ทัศนคติ การรับรู้หรือพฤติกรรมของบุคคลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับตัวแปรด้านเพศ

และสาขาวิชาที่ศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สรุปเป็นตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยนี้ดังต่อไปนี้

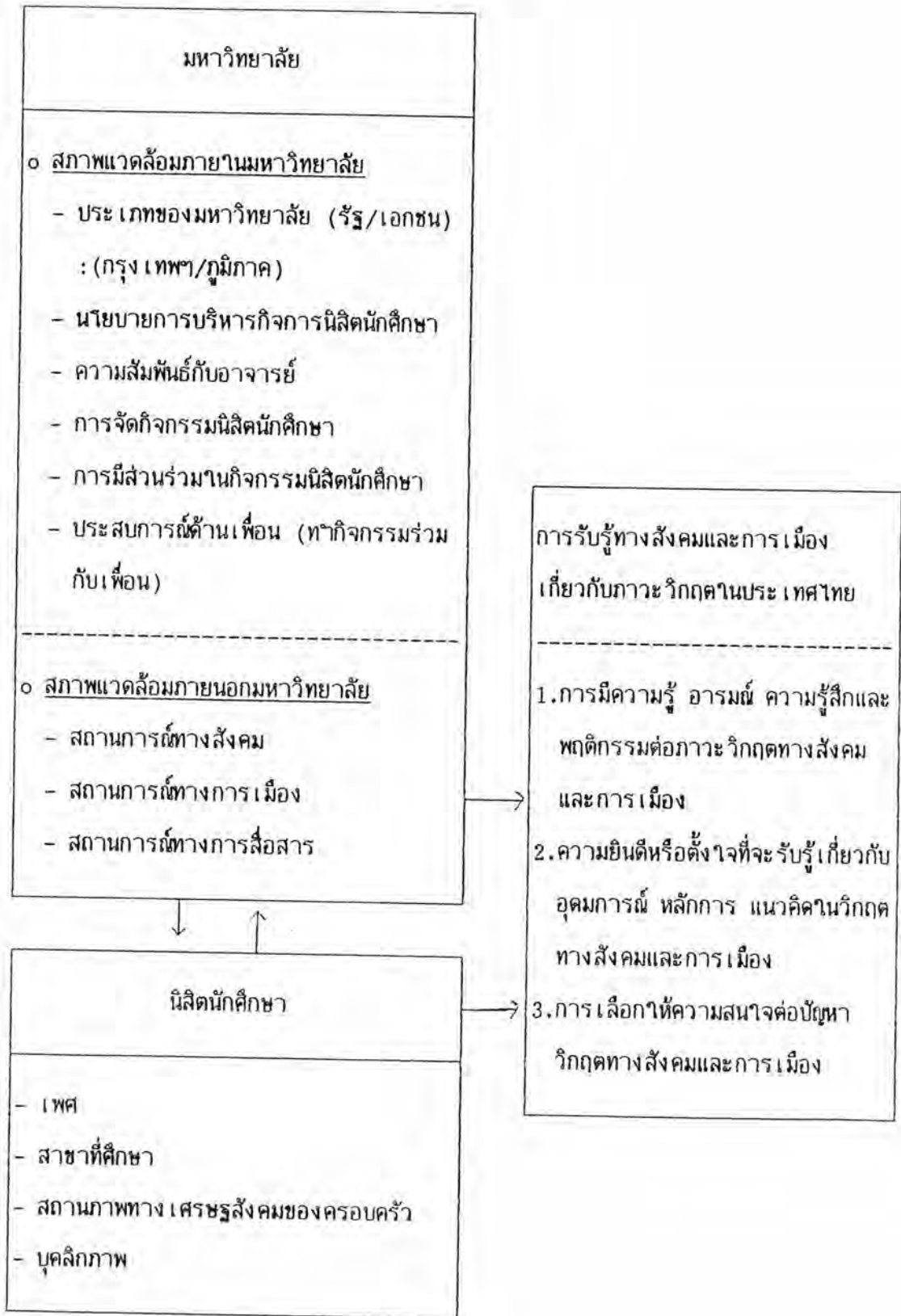
ตัวแปรต้น ได้แก่ ตัวแปรด้านนิสิตนักศึกษา และตัวแปรด้านมหาวิทยาลัย

ตัวแปรตาม ได้แก่ การรับรู้ทางสังคมและการเมืองเกี่ยวกับภาวะวิกฤตใน

ประเทศไทย

ตัวแปรดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน ดังแสดงในแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา

ประโยชน์ของการวิจัย

1. การเพิ่มข้อความรู้ทางการอุดมศึกษานเรื่องลักษณะของนิสิตนักศึกษาอันเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ซึ่งสัมพันธ์กับการรับรู้ทางสังคมและการเมืองเกี่ยวกับภาวะวิกฤตในประเทศไทย
2. ก่อให้เกิดความเข้าใจ ลักษณะ นิสิตนักศึกษา ซึ่งสัมพันธ์กับตัวแปรสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกสถาบัน ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานในการบริหารงานกิจการนิสิตนักศึกษา การให้บริการนิสิตนักศึกษาและการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม
3. เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และจัดสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย เพื่อเอื้ออำนวยให้นิสิตนักศึกษา เกิดการรับรู้ทางสังคมและการเมืองเกี่ยวกับภาวะวิกฤตในประเทศไทย
4. เป็นแนวทางให้ผู้บริหารมหาวิทยาลัยวางแผนจัดทำโครงการรณรงค์ให้นิสิตนักศึกษาเกิดการรับรู้และมีจิตสำนึกเกี่ยวกับการเข้ามีส่วนร่วมทางสังคมและการเมืองของประเทศไทยอย่างแท้จริง และป้องกันปัญหาอันอาจจะเกิดจากการใช้พลังนิสิตนักศึกษานทางที่ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและการเมือง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวแปรที่ศึกษา

1.1 ตัวแปรต้น แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1.1.1 ตัวแปรด้านนิสิตนักศึกษา ได้แก่

1.1.1.1 เพศ

1.1.1.2 สาขาวิชาที่ศึกษา

1.1.1.3 บุคลิกภาพของนิสิตนักศึกษา

1.1.1.4 สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว

1.1.2 ตัวแปรด้านประเภทมหาวิทยาลัย ได้แก่

1.1.2.1 สถานที่ตั้ง (กรุงเทพฯ-ภูมิภาค)

1.1.2.2 ลักษณะเจ้าของ (รัฐ-เอกชน)

1.1.3 ตัวแปรด้าน สภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย แบ่ง เป็น

1.1.3.1 สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย: นโยบายการบริหาร

กิจการนิสิตนักศึกษา ความสัมพันธ์กับอาจารย์ การจัด

กิจกรรมนักศึกษา การมีส่วนร่วมกิจกรรมและประสบการณ์
ด้านเพื่อน

1.1.3.2 สภาพแวดล้อมภายนอกมหาวิทยาลัย : สถานการณ์ทาง

สังคม การเมืองและการสื่อสาร

1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การรับรู้ทางสังคมและการเมืองเกี่ยวกับภาวะวิกฤตใน ประเทศไทย

2. ประชากรที่ศึกษา

ได้แก่ผู้ที่กำลังศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ชั้นปีที่ 2, 3, 4 (หลักสูตร 4 ปี) และ
รวมถึงชั้นปีที่ 5, 6 (หลักสูตร 5 และ 6 ปี) ปีการศึกษา 2536 ในมหาวิทยาลัยสังกัดทบวง
มหาวิทยาลัย 20 แห่ง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การรับรู้ทางสังคมและการเมือง หมายถึง ความตระหนักต่อภาวะวิกฤตการณ์ทาง
สังคมและการเมืองของนิสิตนักศึกษา และมีความยินดีหรือตั้งใจที่จะรับรู้ในเหตุการณ์นั้นๆ ตลอด
จนการเลือกให้ความสนใจหรือเลือกสนองตอบต่อเหตุการณ์ทางสังคมและการเมืองในระดับต่างๆ

ภาวะวิกฤต หมายถึง การปรากฏเหตุการณ์ขึ้นอันตรายต่อสวัสดิภาพความเป็นอยู่
ของมวลสมาชิก ความคงอยู่ของสถาบันต่างๆในสังคมจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน เหตุการณ์
ขึ้นอันตรายนี้ มวลสมาชิกในสังคมอาจจะรู้หรือไม่ว่ามีอยู่ก็ได้ และเป็นปัญหาทางสังคมและการเมือง
ที่ปรากฏเป็นข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันต่อเนื่องกันไม่น้อยกว่า 3 วัน และปรากฏในหนังสือ
สยามจดหมายเหตุด้วย

นิสิตนักศึกษา หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ทั้ง 20 แห่ง หลักสูตรปริญญาบัณฑิต ชั้นปีที่ 2,3,4 (หลักสูตร 4 ปี) และชั้นปี 5, 6 (หลักสูตร 6 ปี) ปีการศึกษา 2536

บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงออกทั้งทางวาจา การกระทำ และความคิด ทั้งที่เปิดเผยและซ่อนเร้นอยู่ภายใน เป็นผลมาจากพันธุกรรม การเรียนรู้ ภูมิลำเนาและสภาพแวดล้อม ซึ่งสามารถทดสอบด้วยแบบทดสอบบุคลิกภาพ และจัดแบ่งบุคลิกภาพของคนออกเป็นองค์ประกอบ 15 ด้าน ได้แก่

1. องค์ประกอบ A คือ การเข้าสังคม มีลักษณะนิสัยชอบสมาคม ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้เร็ว สนใจความรู้สึกของผู้อื่น มีไมตรีจิต เปิดเผย วางตัวตามสบายเป็นตัวของตัวเอง ไร้กังวลตัวเองและผู้อื่น ยืดหยุ่นได้ตามกาลเทศะ ให้ความร่วมมือ
2. องค์ประกอบ B คือ ความมั่นคงทางจิตใจ มีลักษณะนิสัยอารมณ์ ใจดีมั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้สงบ พากเพียรอดทน ยอมรับสภาพความเป็นจริงของชีวิต แก้ปัญหาด้วยเหตุผลและกฎเกณฑ์ของสังคม
3. องค์ประกอบ C คือ การกล้าแสดงออก มีลักษณะนิสัยคือคิด ทำตามใจตน เชื่อมั่นานตัวเอง กล้าทำ มีเสรีในการกระทำ เปิดเผย กล้าแสดงออก ก้าวร้าว
4. องค์ประกอบ D คือ ความร่าเริง มีลักษณะร่าเริงเป็นมิตร คล่องแคล่ว อารมณ์ขัน มั่นใจพอใจตนเอง ช่างพูด สนุกสนาน รู้จักตัดแปลง มีความคิดริเริ่ม มองโลกในแง่ดี ไร้ใจตัวเอง
5. องค์ประกอบ E คือ มโนธรรม มีลักษณะนิสัยบากบั่นเด็ดเดี่ยว ยึดมั่นในระเบียบ รอบคอบ รับผิดชอบ สนใจผู้อื่น เป็นคนน่ารู้ มีจรรยาบรรณ รักษาความลับได้
6. องค์ประกอบ F คือ ความกล้าหาญ มีลักษณะนิสัยกล้าเสี่ยง ชอบพบปะผู้อื่น ชอบช่วยเหลือผู้อื่น สนใจเพศตรงข้ามมาก ชอบการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงตัวเองเสมอ เปิดเผย กล้าเผชิญ ชอบทำและคิดอะไรใหม่ ๆ
7. องค์ประกอบ G คือ ความอ่อนโยน มีลักษณะนิสัยไม่อดทน ฟุ้งเฟ้อ ขาดวุฒิภาวะ ชอบความสวยงาม คิดแต่เรื่องที่ไกลจากตัวเอง ใจอ่อน เมตตากรุณา สงสารคนง่าย

8. องค์ประกอบ H คือ ความระแวง มีลักษณะนิสัยขี้ระแวง อิจฉา ระมัดระวัง ไม่เชื่อใจคนอื่น

9. องค์ประกอบ I คือ การจินตนาการ มีลักษณะนิสัยไม่ยึดประเพณี ไม่ชอบเหมือนคนอื่น ชอบความสวยงาม ชอบตั้งกฎให้ตัวเอง พอใจในตัวเอง บางครั้งอารมณ์ไม่ดีโดยไม่มีสาเหตุ สนใจเรื่องที่ต้องใช้ปัญญา วัฒนธรรม

10. องค์ประกอบ J คือ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ลักษณะนิสัยสังคมเก่ง ไวต่อความคิดของผู้อื่น ทนคน พยายามเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ชอบทำนายว่าคนอื่นจะปฏิบัติอย่างไรในเหตุการณ์หนึ่ง ๆ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น

11. องค์ประกอบ K คือ ความวิตกกังวล นิสัยกังวล เหนงหงอย ขี้คิด ความรู้สึกไว ท้อแท้ใจ เคร่งเครียดเกินไป

12. องค์ประกอบ L คือ ความอิสระเสรี นิสัยชอบทดลอง เสรีนิยม เป็นนักปฏิรูป ไม่ชอบคน ช่มชู้หรืออยู่ติธรรมต่อต้านเผด็จการ ชอบวิจารณ์ ชอบการเปลี่ยนแปลง

13. องค์ประกอบ M คือ การพึ่งตนเอง เชื่อมั่นานตนเอง ชอบทำอะไรด้วยตนเอง ยึดความคิดของตนเป็นใหญ่ ชอบทำสิ่งที่ผิดประเพณีนิยม หลีกเลี้ยงสิ่งซึ่งคนอื่นอยากจะทำ ชอบอิสระเวลาทำสิ่งต่าง ๆ

14. องค์ประกอบ N คือ การควบคุมอารมณ์ ลักษณะนิสัยมีวินัยในตนเอง จริงจัง ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดี เจ้าระเบียบ ตัดสินใจเด็ดขาด สงบเยือกเย็น

15. องค์ประกอบ O คือ ความเครียด มีปัญหาในการตัดสินใจ ลังเล ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ มีความขัดแย้งในใจสูง

สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม หมายถึง ระดับการศึกษาของบิดา อาชีพของบิดาและรายได้ของครอบครัว

ประเภทมหาวิทยาลัย หมายถึง ลักษณะของมหาวิทยาลัย จำแนกตามลักษณะเจ้าของ ได้แก่ มหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชน จำแนกตามลักษณะสถานที่ตั้ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ และมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค

สภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ ลักษณะบางประการภายในมหาวิทยาลัย
ประกอบด้วย

1. นโยบายการบริหารกิจการนิสิตนักศึกษา หมายถึง การรับรู้สภาพของการบริหาร
กิจการนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัย
2. ความสัมพันธ์กับอาจารย์ หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับอาจารย์
ทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียน
3. การจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับลักษณะ รูปแบบ
กิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้นในมหาวิทยาลัย
4. การมีส่วนร่วมกิจกรรม หมายถึง ปริมาณของการเข้าร่วมในกิจกรรมนิสิต
นักศึกษา
5. ประสบการณ์ด้านเพื่อน หมายถึง ปริมาณการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ
ในมหาวิทยาลัย

สภาพแวดล้อมภายนอกมหาวิทยาลัย หมายถึง การรับรู้ของนิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับ
สถานการณ์ด้านการเมือง สังคมและการสื่อสาร

ปัจจัย หมายถึง บุคคล สิ่งของ และสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการรับรู้
ทางสังคมและการเมืองของนิสิตนักศึกษา